

אבא יקר ואהוב,

היית איש של אמת. היה חשוב לך ליישם את האידאליים שהאמנת בהם. פעם, כששאלתי אותך, מה גרם לך להחליט לעלות לארץ ישראל, אמרת לי שלא יכולת להמשיך לומר כל יום בתפילה את המילים "ותחזינה עינינו בשובך לציון", ועדיין להישאר בגלות.

אתה ואמא, ספגתם בבני עקיבא את היסוד של חיי תורה ועבודה בארץ ישראל. הייתה לך קריירה מובטחת בארה"ב, אך אתה ואמא החלטתם לעזוב הכול, לעלות ארצה והלכת ללמוד קורס מחשבים כדי שתהיה לך עבודה בארץ.

בחול המועד סוכות, שנת תשמ"ד, אתה ואמא, אדיר ואני, יחד עם דייוויד ואיליין, עלינו ארצה למרכז הקליטה במבשרת ציון. לא היה קל להסתגל לחיים בארץ, אך האמונה שלך ושל אמא, עזרה לכם להתגבר על הקשיים ועל המכשולים.

לימדת אותנו, לאהוב את התפילה. כל כך אהבתי כילד ללכת איתך ועם האחים בשבת בבוקר לבית הכנסת בירושלים. היית לוקח איתך מראש כמה סוכריות, ושם בכיס כדי שתוכל לחלק לנו בתפילה ולהאחيب עלינו את חוויית התפילה.

כשהיית בן 36, התגייסת לצבא, למה שאז היה נקרא "שלב ב'". התפעלת מקיבוץ הגלויות בצבא, כשבפלוגה שלך, שמנתה 55 חיילים, כולם היו מ 32 מדינות שונות.

בסוף הטירונות, הגענו כל המשפחות לטקס השבעה בבה"ד 4 שהיה אז בבית אל, ואז כילד בכיתה ב' שאלתי אותך, "אבא, איפה האבן?!", אז שאלת אותי – איזו אבן. אמרתי לך – האבן שיעקב אבינו שפך עליה שמן בבית אל. אז לא הכרתי את פירוש רש"י שזה היה בהר המוריה, אני לא כל כך זוכר מה ענית לי אז, אבל היום, אני מבין שבחיך הסברת לנו מה זה הסולם שמוצב ארצה וראשו בשמימה. לימדת אותנו, לחבר את האידאליים שלנו שבשמים, לארץ. לחבר את העולם הפשוט שלנו, לעולמות העליונים. זכית להגשים את החלומות שלך, לעלות לארץ ישראל ולהקים משפחה שהתורה היא הציר המרכזי שלה. כילד, ראיתי אותך ואת אמא כל הזמן בתהליך של התפתחות וצמיחה, כל הזמן מחפש משמעות נוספת בעבודת ה'. קונה סידור חדש עם פירוש באנגלית של artscroll, מלמד את עצמך ואותנו את משמעות המילים ואת משמעות התפילה. קונה ספר תהילים עם פירוש באנגלית ולומד יחד עם אמא את זמירות דוד המלך. כל כך שמחת כשיצא לאור ספר אורות של הרב קוק עם פירוש באנגלית של הרב סמסון, ועוד ספר על עין אי"ה, וכך ארון הספרים שלנו הלך והתמלא ואתה הלכת והתעלית. הפנמת את הכתוב בספר והפכת אותו לתורת חיים בארץ ישראל. וזה הלימוד הכי גדול שלמדתי ממך: לא משנה בן כמה אתה, תמיד אדם יכול להתקדם ולהתחדש בעבודת ה', להמשיך ולחפש קרבת ה' בכל מצב.

חינכת אותנו להיות לוויים. ליטול ידיים לכוהנים ולשאוף להיות לוויים בבית המקדש. כשהתפללנו בבית הכנסת ברחוב יעל בירושלים, ב"ה היו הרבה לוויים ואנחנו כבר היינו ארבעה אחים גדולים ועוד תינוק, ערב אחד הלכנו במרכז העיר בירושלים ונכנסנו לחנות של צורך נחושת ורצית לקנות נטלה מהודרת לבית הכנסת, אבל איך כל כך הרבה לוויים יכולים להחזיק בנטלה אחת! אז ביקשת מהצורך להוסיף ידית שלישית לנטלה, כדי שנוכל כולנו יחד להחזיק בה וליטול ידיים לכוהנים.

גם אחרי שעברנו לקיבוץ, היה חשוב לך להיות שותף בעשייה התורנית. דחפת להקמת בית כנסת למניין הנוער, תרמת את הריהוט וארון הקודש שמושל'ה בנה בנגרייה. הבאת מבחוץ רבנים שמסרו שיעורי תורה ואליהם הגיעו מכל האזור, ביניהם הרב שטיינזלץ זצ"ל, הצטרפת לוועדת דת והיית אחראי על ספרי התורה והחלפת הפרוכות. דחפת לכך שהכהנים יישאו את כפיהם בכל יום בקיבוץ, כמנהג ארץ ישראל, ולא רק במוסף בשבתות ובחגים.

הדבר שהיה הכי חשוב לך היה לחנך אותנו ליראת שמים ולתורה ומצוות. אבא יקר, היית מלא רגש. התרגשת מעבודת ה'. אני זוכר את הפעם הראשונה שראיתי אותך מזיל דמעה. היה זה בתפילת ליל יום העצמאות, בבית הכנסת הגדול בירושלים, כשהתפללנו במקום של זידי צבי. ממש התרגשת שאתה זוכה לקחת חלק בהתגשמות חזון הנביאים בארץ ישראל. כשהיית אומר לנו "דבר תורה", היית אומר את זה עם ברק בעיניים.

אף פעם לא חסכת כסף בנוגע למצוות ולימוד תורה. ישבת איתנו שעות ולימדת אותנו, את כולנו, ששה בנים! את קריאת התורה לבר המצווה. למדת איתנו משניות, ספרי אמונה והלכה וכשבגרנו קבעת איתנו חברותות בטלפון. הזמן שהכי אהבת, היה כשיצאת למילואים במחנה רמון. היית יוצא עם תיק מלא ספרים, ישבת ולמדת. רק חיכית לזמן שבו תוכל לצאת לפנסיה ולהקדיש את יומך ללימוד תורה.

דבר התורה האחרון שסיפרת לי, היה של הרב ריסקין. למה אחרי יום כיפור, כשאנו כבר זכים וטהורים, מיד אומרים: "והוא רחום, יכפר עוון" לפני תפילת ערבית? משום שיהודים בגלות הרגע אמרו: "לשנה הבאה בירושלים", והם עדיין בגלות...אבל ב"ה בזכותך, אנחנו כאן היום.

ב"ה אתה ואמא הצלחתם להגשים את החלום ואת החזון שלכם, עליתם ארצה והקמתם עוד שני דורות בארץ ישראל. בשנים האחרונות, אמרת לי כל הזמן שאתה אסיר תודה לה' על כל החסד שהוא נותן לך בחיים, ורק אמרת במילים הלקוחות מהתפילה: "כן תחינו ותקיימנו" – רק שהחסד הזה יימשך עוד ועוד.

היה לך לב טוב, תמיד חיפשת, איך תוכל לעזור לאחרים, בהנהלת חשבונות כולם ידעו שאם מישהו נתקל בקושי הם יכולים לפנות אליך לקבל עצה. אותנו הילדים, תמיד רצית לפנק אותנו, לדאוג לנו. היית מוכן לוותר משלך, העיקר שלנו יהיה טוב.

צור סיפר לי, שלפני ראש השנה, הוא קפץ אליכם לביקור כדי לקחת כמה קרשים לסוכה. עזרת לו למצוא את הקרשים במחסן. לפני שהוא נפרד מכם ונכנס לאוטו, נתת לו חיבוק חם ואוהב, ואז, אחרי שהוא כבר נכנס לאוטו, ביקשת שהוא ייצא מהרכב. באופן בלתי מוסבר, ברכת אותו 'ברכת הבנים'. כנראה שהנשמה שלך הרגישה שזו תהיה הפעם האחרונה ושהפרידה קרובה.

חינכת אותנו להאמין בהשגחה פרטית. איננו מבינים את הניסיון הזה, את הקורונה הזאת. אך כמו שחינכת אותנו, אנו בתהליך של גאולה ואלה הם כנראה חלק מחבלי משיח. תמיד אהבת את החלק האחרון של התפילה בפיטום הקטורת, הלקוח ממסכת ברכות, שם מובא הפסוק "וכל בנייך לימודי ה' ורב שלום בנייך", אל תקרי בנייך, אלא בונייך" ואת פירוש הרב קוק בעין אי"ה שדווקא ריבוי הגוונים השונים בעם ישראל, יוצרים פסיפס שלם. עכשיו התפילה שלך בעולם הזה הסתיימה, ועכשיו הגיע הזמן שתמשיך ותתפלל ולשיר את שירת הלוויים לפני כיסא הכבוד יחד עם כל הצדיקים.

תודה לחברי הקיבוץ היקרים, על שקיבלתם אותנו בחום כשהגענו לכאן מירושלים והייתם שותפי אמת לדרך חיים, ועל שאבא שלי, זכה לחיות במחיצתכם, בקיבוץ שהוא כל כך אהב.

אנא אבא! תהיה מליץ יושר על אמא היקרה, שהייתה לך שותפה נאמנה לחיים, ושגם בבית החולים, למרות שהייתה חולה בעצמה, סעדה אותך וטיפלה בך במסירות. אנא התחנן לפני ריבונו של עולם שייתן לה כוח. תהיה מליץ יושר עלינו הבנים ועל האחים שלך, דוד שלי ודוד ביל ועל איליין, על סבתא גינין ועל כל עם ישראל, שכולנו זקוקים לרחמי שמים רבים בעת הזאת.

תודה לחברה קדישא של הקיבוץ, לרב ארי וליחזקאל על הדאגה לכל סידורי הלוויה.

אבא אהוב, תנוח בשלום על משכבך ותעמוד לגורלך לקץ הימין בתחיית המתים.